

Volt pálya, ügy, elhívó kötelesség,
biztató kor — közülünk várva hősét.
Ez az idő se nyújtott kevesebbet,
csak mi — fiai, voltunk kevesebbek:
— bős nagyravárók: — lesve a csodákat:
nem tettük azt, amiből csoda válhat.

Mert nem hiszem, hogy ne lehetett volna
kitartó, csendes, hű forradalomban
élni: — szeretni, hinni a világot;
tenni valamit, mivel besugárzod.

Újra itt van ezekben a sorokban a sokszor említett, s remélhetőleg majd másoknál, a mai fiatal írónál is előbb-utóbb feltűnedező marxi „értelmes tennivaló”, az Eszme megvalósulásának biztos tudatában és az érte végzett kitartó, elvhű, tehetősre és testre szabott mindennapos forradalmi munka, magatartás képe. Eszmének igazsága mellett ezt az igaz és korszerű emberi-forradalmi tartást is tanulhatjuk Marxtól.

BÁLINT CSANÁD

Már megint és még mindig a sumérosok

1. A *könyv* (Badiny Jós Ferenc: Káldeától Ister-Gamig. I. A sumér őstörténet. Buenos Aires, 1971.) „a magyar származáskutatás déli irányú eredményeiről” szóló tanulmányosorozat első tagjaként, a szerző kiadásában jelent meg. Merített kréta-papíron, kitűnő nyomdatechnikával, nagyszámú és szép melléklettel, kihajtós térképekkel, dekoratív kötésben, színes, behajtott borítóval. Hasonlót állami támogatással a mi Akadémiai Kiadónk kb. 100 Ft-ért tudna árusítani. (3 dollárért? Amerikában ennek talán a tizszeresét is elkérik érte.)

2. A „sumér—magyar rokonság” elméletének fellelőjére Dél-Amerikában — jó részt Argentínában — van, ahol Sumér—Magyar Baráti Társaságok, sumerológiai tanszékek virágoznak az odasodródott magyarok között (pontosabban fölöttük). Egyik élharcosuk a közelmúltban elhunyt Bobula Ida volt, aki itthon a Pázmány Péter Tudományegyetemen a női emancipáció kérdéseiből doktorált a 30-as években. Az egész „sumér—magyar rokonság” problematikája szempontjából igen tanulságos Badiny Jós Ferenc életútja is, melyről a fülszöveg révén értesülünk. Szerzőnk 1909-ben született, a Ludovika Akadémia elvégzése után tényleges tiszt volt. „A m. kir. hadseregből 1940-ben kiválik...” (E kiválás — mely nem mehetett könnyen a világháború felé sodródó országban — körülményei érdekesek lennének. Tételezzük fel a legrokonszenvesebbet: a tisztikarban ténylegesen megvolt németellenesség lett volna elhatározása oka.) Nézzük tovább a rövid curriculum vitae-t. Ezután a „Budapesti Műegyetemen folytatja tanulmányait.” (A ludovikások 2 év után ott mérnöki diplomát kaptak. A szóhasználat azt érezteti, hogy e két évet nem fejezte be.) „Sumerológiával Argentínában kezd el foglalkozni, ahová 1946-ban érkezik.” Tehát katonai és műszaki tanulmányok után egy számára gyökeresen új tudományra veti magát; egyetemes és magyar őstörténeti, valamint régészeti kérdések felé fordul. Hogy ezután húsz évig miként élt, a fülszövegből nem derül ki. Azt sem tudjuk, milyen munkásságra alapozva bízták meg 1966-ban a Buenos Aires-i Jezsuita Egyetemen a Sumerológiai tanszék vezetésével — ui. tudományos munkássága (publikációkban) csak ez időtől kezdve testesül meg. A szerző — felsorolt — közleményei sorában — ha már ilyen horderejű dolgokról van szó — a chilei, argentinai, ausztr-

ráliai kiadók helyett több bizalommal néznénk az érintett szakterületek kipróbált, vagy kevésbé neves folyóiratainak és kiadóinak nevét. Tegyük azonban félre e gyanakvást, s feledjük el, hogy nem egy orientalista képzettséggel, frissen az egyetemről kikerült kutató munkája fekszik előttünk.

3. A *mottó*. Ennek megítélése változó, nekem például sokat mond egy ajánlás, mottó, vagy éppen ezek elmaradása. A személyes vonatkozásokat illetlenség tárgyalni, de itt a mottó megütötte a szemem. Ezt a szöveget már olvashattuk, csak éppen más környezetben. Ott — többek között — olyanoknak is szólt, akik az önkényesen és pontatlanul kicsipegetett adatokat gyúrnak össze. Ez az eljárás a sumérosoknak is jellegzetes munkamódszere: bárhonnan, mindenhonnan összegyűjteni valamennyi kiragadható szót, célzást, mondatot, mely a „nagy elméletet” megdönthetetlenül és forrásszerűen adatolva „bizonyíthatja”. (Az egyik ilyen őstörténész az esztergomi kápolnában levő 12. századi freskó és a — vitatva — 8-11. század közé keltezett nagyszentmiklósi kincs oroslánalakjait nyomozza időben visszafelé. Boldogan közli, hogy már több ezer keleti oroslánabrázolásra sikerült bukkannia. Úgy vélem, kutatásait még változatlanul sok öröm fogja kísérni.) Lépjünk most be a sumérosunk műhelyébe. Hasonlítsuk össze a szerző idézőjel, hivatkozás nélküli (tehát sajátjaként közreadott!) mottóját a László Gyula: *Hunor és Magyar* nyomában (Budapest, 1967.) 156. oldalon frottakkal:

László Gyula:

„Messze évezredekbe nézett kutató tekintetünk, ám a távoli homályból a feledés köde sok mindent eltakart. Nagyon sokszor voltunk kénytelenek azt mondani az »így volt« helyett: »így lehetett«. De ezzel talán elértük azt, hogy az olvasó mintegy szellemi munkatársunkká vált; feszülten figyeli majd a jövőendő kutatást, hogy a bizonytalan kérdéseket, a felvetett lehetőségeket miként oldja-bogozza ki. Ez a szeretettel telt figyelem méltóbb múltunkhoz, mint a hetyke dicsőség idézés. *Bárha* ebben a tiszta emberségben találkoznánk mindazokkal, akiknek öröksége és sorsa egy, akár akarják, akár tagadják.”

Badiny Jós Ferenc:

„*Bárha* találkoznánk mindazokkal, akiknek sorsa, múltja és öröksége egy, akár akarják... akár tagadják.”

4. *Szemelvények a szerzőről és munkamódszeréről*. Ilyen — jóindulatúan fogalmazva — „egyezés”, „szellemi találkozás” után a Badiny Jós Ferenc könyvének 181. oldaláig eljutó olvasó joggal meglepve olvassa a László Gyula „huncut kitételeivel” való vitát, melyet szerzőnk így vezet be: „Én nem merem tovább László Gyula hamisításait tárgyalni, mert attól félek, hogy elveszítem a nyugodtságotam, és olyasmit írok, amit sem az olvasó, sem a papír nem bír ki.” A könyv írója szerint László Gyula sárba tiporta csodaszarvasmondánkat, amikor rámutatott arra, hogy mindenütt vannak ősi mítoszok, regék, melyek két vadásztestvéréről szólnak. Badiny Jós Ferenc azt tartja új szempontnak, hogy a magyar mondában nem a „két vadásztestvér” a fontos, hanem a „csodaszarvast űző két testvér”. Nos, a belső-ázsiai népek mítoszait közreadó monográfiák bőséggel tartalmazznak *szarvasra* vadászó fivérekről szóló részleteket. Ezen a turkológusok, altajisták sosem lepődnek meg, mert a szarvaskultusz az eurázsiai sztyepp valamennyi népénél az i. e. 6. század óta kimutatható. Ráadásul a szarvas tisztelete az igazi értelemben vett nomádoknál legelőször nem a sumér—magyar vándorlás felételezett színterén, hanem ezer kilométerekkel távolabb, Belső-Ázsiában, europid típusú emberek sírjában található — márpedig mi, sumérok—magyarok—szittyák, mi turániak voltunk, nemde?

A sumér—magyar rokonság kedvenc bizonyítéka pl. a „puli” szavunk és egy sumér „pu-li”-nak olvasott szó összevetése. A Hajdú Péter akadémikusnak szánt kritika (125—127. old.) után a kutyatartással kapcsolatos kifejezések között Bárzci Géza, másik neves nyelvészünk ily módon kerül sorra: „kuss, kussol, kushad. — Bárzci szerint eredetileg a német »Kusch!« átvétele. Akkád nyelven KU-US =

= »nyugodni.« (Ne beszéljünk itt arról, hogy az akkádok sémi eredetűek voltak, s éppen ők semmisítették meg a sumér birodalmat — mégpedig az i. e. 3. évezredben!) Szerzőnknek az ókori Kelet népei közül az égvilágon mindenki magyar, nemcsak a sumérok: etruszkok, hurriták, pelazgok, parthusok és persze a szkíták is.

Képtelen vagyok summázva körülírni, végig idéznem kell egy bizarr és politizáló fejezetét: „Miután a sumír—babiloni örökség a MAH—GAR népen át megmaradt nyelvben és hagyományokban és ez a hatalmas szellemi és vallási kincs megtisztult a Galilea-i sumír népből származó mágus-papnak — Jézusnak — az ige hirdetésében — az erről tanúbizonyságot tenni képes egyetlen — a Magyar népet — ki kell irtani, hogy ne maradjon egy ellenkező sem annak a szellemi és lelki uralomnak az elismerésében, ami ma — az összes keresztény egyházak segítségével (kivéve a mormonokat) — a magyar örökséget elsajátító Izrael népének biztosítva van” (134. old.). Hát ha Jézus is sumér-magyar volt, „kuss” szavunkat hogyan inkább az akkádból eredeztessük, mintsem Bárczit követve a németből?! Így aztán hatalmas távlatok nyílnak meg, mert a franciában — persze, mert a németek meg onnan kölcsönözték — a „couche” felszólítás éppen feküdj-öt jelent.

Szerzőnk tarka politikai és kultúrtörténeti felfogását még az alábbiakkal egészíthetjük ki: „A Szent Péter-templom minden téglája a jobbágygá süllyesztett Magyar Nép verejtékéből került ki... Ezért szükséges azt a nemzetet, mely Kr. u. 896-ban — addig Európában ismeretlen — szocialista államszervezettel (*sic!!!*) birodalmat alapít a Dunamedencében és kultúrájával új irányt szab az európai kialakulásban, a primitívségbe és az Európában született feudalizmus rendszerének sötétségébe taszítani, hogy — mint jobbágy — ingyen és bután dolgozhasson az egyházi pénztárak dagadása érdekében és »báránként« még azt is elhagyje, hogy ez »Isten akarata«. Ebben a lezüllesztésben pedig »tudományos eszközként« nagszerű támaszt biztosít a »finn-ugor« származási elmélet” (132. old.). — Nem is érdemelne mindez említést, ha Badiny Jós Ferenc nem éppen a Buenos Aires-i *Jezsuita* Egyetem tanára lenne. — És most már aztán igazán az utolsó idézetek: „Nemzetünk — az alig 10 millió magyar — pusztulóban van” (134. old.). Népesedésszisztematikus lehangoló adatai ellenére, az ő *számításai* szerint végül is mégse lehet ok nagy pesszimizmusra, hiszen már 40 oldallal arrébb mégiscsak jobb arányban állunk: „Hogy ma még 11 millió magyar van — azt egyedül a nyelvünknek köszönhetjük” (173. old.). — Mellesleg: a Kárpát-medencében több mint 14 millió magyar él.

Anonymus kedvelt kifejezését idézem: erről ennyit.

5. *Miért van a sumér—magyar rokonságnak annyi híve?* (Létüket nem tagadhatjuk.) Szomorúan tapasztaljuk, hogy a Nyugaton élő magyarság — mely történelmünk iránt nagyban érdeklődik — magas százalékban „fertőzött” az ilyen és hasonló színvonalú elméletektől. És sajnos, itthon is találni rokonszenvezőket. Sok szerző nyíltan bevallja: nem tetszik neki a finnugor rokonság. A nagy „turáni bölcső” gondolata leáldozóban van. Valamennyi, elszántan vagdalkozó támadónk azt mondja, hogy a finnugor elméletet régen a Monarchia, 1945 után a Szovjetunió kényszerítette ránk. Az ő szemükben őstörténéseink (régészek, történészek, nyelvészek, néprajzosok) mind árulók. Ilyen politikai ízű vádaskodásokkal egyidőben, a hazai tudományos eredményekről a — több oknál fogva — rosszul vagy egyáltalán nem tájékoztatott nyugati magyarság könnyen kerül a *mindent* csillogón „megfejtő”, csupa „előkelő” rokonokat felsorakoztató elméletek hálójába. A határainkon túl élő magyarok egy része pedig a szintén túlzó nemzeti elferdítések miatt reakciószerűen kezd rokonszenvezni a sumérosokkal és társaikkal. Mindezekkel szemben a mi tudományos tartózkodásunk („egyelőre ezt tudjuk — emez még kutatásra vár”) egyrészt nem jut el hozzájuk, másrészt — ha egy-egy rokon révén mégis kikerül valamilyen könyv — félreteszik, s a látványosabb felé fordulnak. Így jutottunk el a végső kérdéshez.

6. Mi a teendő e fantazmagóriák terjedése ellen?

a) Egyetlen ember sem szólt bele, hogy milyen drótköteleket használjanak fel az Erzsébet-híd építésénél. Senki nem ad tanácsot az orvosnak, hogy a műtétnél hol nyissa föl a beteg mellkasát. A mezőgazdaság vezetéséhez paraszti ismeretek kellenek, s egy cipész nem tud megfelelően elkormányozni egy vasgyárat. Ezek itt mind agyonkoptatott közhelyek, de a nagyközönséget, a sumérosok és többiek áldozatait rá kell ébreszteni, hogy a Közel-Kelet történetének és nyelvészetének, az altajisztikának és a magyar őstörténetnek stb. nagyszámú, tekintélyes nemzetközi kutatógárdája van. Közülük senki, még munkahipotézissel sem jutott ilyesféle „ős-történelmi csodabogarakra” (Zsirai Miklós kifejezése). Vajon pl. a seattle-i (USA), a lundi (Svédország) stb. egyetemek oktatói talán államunk bérencei, mert a nemzetközi kutatás, s benne a magyar tudósok által is követett csapáson dolgoznak? Ki kell végre mondanunk: ezek a Haza távolságában, az itthoni realitásoktól elszakadt, a honvágytól ilyen-olyan mértékben marcangolt emberek kitűnő mérnökök, jogászok, egyháztörténészek stb. lehetnek — de a fogékony ifjúságban megkezdett egyetemi, tudományi indíttatást, nemzedékek kutatómunkáját nem lehet pusztá lelkesedéssel, szeretettel vagy szellemmel pótolni;

b) talán hiba volt, hogy a tudósok nem vették fel a dilettánsok kesztyűjét. Zsirai Miklós az 1943-ban kiadott *Magyar őstörténetben* (szerk. Ligeti Lajos) keményen mért szavak kíséretében tette nevetségessé őket. A rákövetkező történelmi évek azonban megakadályozták, hogy e munka célhoz jusson. Külföldön az 50—60-as években a sumérosok harsány csapattá szerveződtek, s az országnak hátat fordítók némelyike időközben olyan anyagi helyzetbe jutott, hogy saját kiadásokra gondolhatott. Végre, 1970-ben válaszolt Papp László (A sumér—magyar rokonság kérdései. Magyar Nyelvőr, 1970/3. 280—291.). Az egész koncepció hátterét is elemző cikkében filológus gondossággal — tudományos szempontból megsemmisítő — kritikát mért a műkedvelőkre. De hogyan várhatjuk el, hogy a Magyar Nyelvőr eljusson mondjuk a Sao Pauló-i magyar közösség tagjaihoz? Aztán megjelent a *Tiszatáj*nak a finnugor népek irodalmáról készített szép tematikájú száma (1972/2.). Azóta — több mint fél éve — még mindig zúdulnak a dühödt levelek a szerkesztőségbe, de áttörésre mégsem beszélhetünk, mert a *Tiszatáj* terjesztési lehetőségei országunkon belül is korlátozottak;

c) az eddigieknél hatékonyabb módszerekre van szükség. Egy-egy nyugati körútján beszéljen Lőrincze Lajos ezekről a kérdésekről is. Rendezzenek vitát a tévé nyilvánossága előtt: tudásaink érvelése egy félóra alatt is rádöbbentené a közönséget a sumérosok és társaik munkálkodásának komolytalanságára. Kitűnő kiállítású, a közelmúltban kibocsátott, a nyugatiaknak könnyen elérhető árú népszerűsítő munkák vannak könyvesboltjainkban (László Gyula: A népvándorlaskor művészete Magyarországon; Diószegi Vilmos: A pogány magyarok hitvilága; Czeglédy Károly: Nomád népek vándorlása Napkelettől Napnyugatig, s a közelmúltban jelent meg Dienes István: A honfoglaló magyarok című munkája). Adjuk ki ezeket nagyobb példányszámban, a Kultúra Könyvkiadó és Könyvterjesztő Vállalat küldje el ezeket a könyvlistákat valamennyi — beleértve a jobboldali — külföldi magyar szervezetnek. Amikor pedig újra kiadjuk a *Sziriát oszlopaikat*, ne kizárólag a kasszasikerre gondoljunk, hanem egy kicsit a népművelés fogalmára is. A határainkon belépőknek ne csak a Balaton és Budapest szépségeiről szóló prospektusokat osztogassunk — a rokonokon kívül úgyis oda mennek a vendégek —, hanem ismertetőket is az előbb felsorolt könyvekről.

Mindezzel pedig siessünk, mert Badiny Jós Ferencnek még két könyve vár kiadásra!